101 dalmatinere [2-disk spesialutgave]

101 dalmatinere [2-disk spesialutgave]

Med
101 dalmatinere kom samtiden på besøk i Disney-studioet og førte med seg en film som skildrer vår tid med en animert strek som var helt ny for Disney.

One Hundred and One Dalmatians
Clyde Geronimi, Hamilton Luske, Wolfgang Reitherman
Walt Disney Pictures
1961
Walt Disney Studios Home Entertainment
4:3 Fullskjerm
Dolby Digital 5.1
76 min.
2

6

Modernisme

101 dalmatinere brakte den nye tiden til Disney. Etter at studioet var nær på å gå under som følge av høybudsjettskollapsen med
Tornerose (1959), ble kommende filmer nødt til å redusere kostnadene. Løsningen kom ved å gjøre nytte av kopimaskinteknologi og dermed gjøre den gamle ?ink&paint?-metoden overflødig. Hundrevis av, for det meste, kvinner måtte gå fra jobbene sine og Disneys påfølgende filmer fikk et helt nytt uttrykk hvor linjene i tegningene ble dominerende.

Det var ikke bare teknikken som gjorde
101 dalmatinere til en moderne film ? også tematikken, musikken og iscenesettelsen gjorde at filmen skilte seg markant fra eventyrfilmene og de idylliserende, gammelmodige filmene som Disney hadde produsert så langt i karrieren. Da
101 dalmatinere fikk sin premiere i 1961, ble filmen oppfattet som en nåtidsskildring fra Londons pulserende byliv med morderne mennesker akkompagnert av heftig jazz og den nye animasjonsstilen utført av Disneys ?nine old men? på høyden av sine karrierer.

101 dalmatinere er basert på Dodie Smiths bok med samme navn og forteller historien om hundene Pongo og Perdita, og deres eiere Roger og Anita. Når filmen starter lever Pongo et

uproblematisk, men kjedlig ungkarsliv sammen med Roger. Pongo er på jakt etter kjærlighet og møter en dag Perdita sammen med Anita. Kjærligheten blomstrer i begge leire og snart gir Perdita liv til intet mindre enn 15 dalmatinervalper. Alt er såre vel inntil Anitas gamle venninne Cruella de Vil stjeler valpene for å lage pelskåpe av dem. Desperate og skrekkslagne får Pongo og Perdita med seg en hel hundeskare til å hjelpe med å finne valpene og en heseblesende jakt oppstår.

Filmen utvikler seg til å bli en god gammel feide mellom det gode og det onde ? hvor Cruella de Vil og hennes kumpaner gestalter ondskapen mens de mange hundene representerer samholdet og det gode. Det blir unødvendig å understreke hvem som vinner drakampen, men i prosessen greier Disney å skape en av de mest underholdende og skremmende skurkene i filmuniverset. Cruella er personifiseringen av ondskap ? gjennom hennes heslige ytre og tvers gjennom råtne personlighet, er hun med på å løfte
101 dalmatinere blant Disneys mest underholdende filmer.

Det er ikke bare historien i seg selv og karakterene som gjør filmen så severdig, men snarere helheten og universet som brettes ut av en slik karakter at filmen oppleves som fullendt på lik linje med tidligere Disney-filmer som
Snøhvit (1937),
Dumbo (1941) og
Bambi (1942). Kopimaskinteknikken gjorde at det er animatørenes egne tegninger som renses og overføres til filmen ? dermed blir animasjonen mer direkte og akkurat slik animatørene ønsket det ut i fra egne skisser. For første gang er det mestere som Milt Kahl, Ollie Johnston og Frank Thomas som gir premissene for hvordan karakterene beveger seg og kommuniserer med publikum. Resultatet er enestående.

Like viktig for filmens utseende var Ken Anderson som var ansvarlig for produksjonsdesign. Hans formsans og fargebruk gjør at 101 dalmatinere skiller seg markant fra alle tidligere Disney-produksjoner. Borte er de utstuderte detaljene og storslåtte bakgrunner ? i Ken Andersons verden er alt litt skjevt og ute av perspektiv. Fargene er ikke nødvendigvis plassert inn i formens omriss, men snarere litt skjevt plassert og øyensynlig tilfeldig valgt. Men det hele utgjør detaljer i en opphøyet enhet som løfter 101 dalmatinere fra å kun være en tegnefilm til å bli en kunstnerisk triumf. Ta for eksempel scenen hvor alle 99 dalmatinervalpene er trengt opp i et hjørne hvor bare katten er igjen for å beskytte dem. Hele scenen bader i sprakende, monokrom rødt, nesten som i et Barnett Newman-maleri, og spenningen formidles like mye gjennom fargen i bakgrunnen som i kattens forpinte ansikt. Da ser man ikke lenger kun på underholdning, da betrakter man kunst.

Musikken spiller som alltid en viktig rolle i Disney-filmer, men også her skiller
101 dalmatinere seg fra tidligere filmer. Til tross for at en av filmens hovedpersoner, Roger, er

låtskriver, er det så og si ingen musikalnumre i filmen. Det nærmeste vi kommer er Roger som nynner hitlåten sin;
Cruella de Vil. Likevel er filmen full av musikk. Londons pumpende byliv akkompagneres av George Bruns? svingende jazz som understreker filmens samtidspreg. Lydsporet er perfekt for jazzelskende animatører og det er tydelig å se at de erfarne animatørene har lekt seg med rytmer og tilpasset scenene til lydsporet. Animasjonen er vel så virtuos som lydsporet.

101 dalmatinere har ikke ry på seg for å være blant Disney beste filmer og kan nok ikke måle seg med publikumsfavoritter som
Askepott,
Bambi eller
Løvenes konge i popularitet. Likefullt er filmen blant Disneys beste. Historien er fullkommen, animasjonen er på sitt absolutte toppunkt, designen er enestående og musikken fungerer best som akkompagnement.
101 dalmatinere har ærlig fortjent status som Disney-klassiker nr. 17.

Utgivelsen:

Disney sparer heldigvis ikke på kruttet når
101 dalmatinere lanseres på DVD. To disker er fullstappet med materiale som tilfredsstiller store og små. Bildet er behørig restaurert og formidles i tilnærmet originalformat i 4:3 fullskjerm. Restaureringen har gjort sitt til at filmen føles ny og fremstår i all sin fargeprakt med nydelige bilder perfekt gjengitt på DVD-formatet. Lydsiden er også rensket opp og presenteres her i Dolby Digital 5.1.

Ekstramaterialet byr på noen virkelige godbiter denne gang. Under overskriften
Slik ble 101 Dalmatinere laget kan man velge blant en rekke dokumentarer som tar for seg ulike aspekter av produksjonen. I alt 30 minutter med arkivmateriale og nye intervjuer som gir en unik kjennskap til filmens historie. Blant høydepunktene er en gjennomgang av de tekniske finurlighetene som ble kreert for å gi liv til bilene i filmen. Ekstramaterialet gir også en god forståelse av kopimaskinteknikken som Disney videreutviklet til denne filmen.

I tillegg er det også et særlig fokus på Cruella de Vil, utelatte scener, samt spill for barna og en del aktiviteter. Samlet sett en bra utgivelse av en meget god film.

Anmeldt av Tom-Erik Lønnerød, 28.02.08

Takk til Walt Disney Studios Home Entertainment for anmeldereksemplar.

Relaterte artikler:

Animasjon og Det Onde av Tonje Bjander

Ja
101Dalmations_Cover;